

Бошко ПЕТРОВИЋ

СНОВИ

1.

Лепа умоболница

то је име које, пошто сам се пробудио и полагао од безречи и безимена сна стигао до речи и именовања, дајем младоме женском створењу које сам оставио у сну; оставио стварно, као у некаквој стварној дубини, у сфери негде иза: као у царству воде, или ономе тако друкчије сличноме, васионе. А и уопште, реч није у ванземноме свету већ веома земном — о једној од оних пустих, посумрачних улица, сокака у новосадској тако званој Подбари, што од бившега канала пречају на север ка живој и као дебела жена разракољеној Темеринској, о Југ-Богдановој, Белих њива? И није реч о свету непознату и јединствену, него који сам — не само у сну, дабоме — упознао и у њему бивао. И женско створење, како велим или именујем, познајем одраније. Бивао сам с њом једном већ, двапут, знам то извесно. Тако да кад сам је и малочас срео, на њу наишао или је стигао, приближио јој се — она је ишла поред мужа — с леђа и, како су њих двоје корачали много спорије од мене, кренуо да је обиђем, претекнем, ја сам знао и ко је она и каква: да је лепа и умоболна. И како је она, у ономе пустом сокаку ниских сеоских приземница, са осетљивошћу болесника, приметила да јој је неко за леђима, и како је онда мому нешто рекла — нисам добро разумео шта — о томе неком, и како тога сад треба пустити да прође — учинила примедбу на начин који је и указивао на њезно стање и потврђивао га, јер, дабоме, обићи или претећи некога на улици није ништа нарочито и што би требало коментарисати, ја сам прошао, проминуо је, знајући шта је на ствари и откуда је тако. Али мужу — некаквом симпатичном младом човеку — била је њезина примедба, гласна и коју је знао да сам чуо, nelaгодна, па је онда и он додао нешто уз њу, нешто као извињење — објашњење: „Код ње је, знате...“ — док сам ја, прошавши их и не осврћући се, дигао руку у знак да знам, па чак и рекао нешто као „знам, знам“. И већ сам чинио своје кораке даље, кад ли се муж одвоји од ње да би скренуо некамо преко улице, да код некога некаквим послом сврати, док је она продужила без њега, сама. Но у томе тренутку — била је већ сама — рекла је ово, необично и не знам коме упућено, али што сам свакако и ја морао чути и бити му сведок; ово, дакле: „И тако идем“, или „И тако да идем“, или „Хајде да идем“ и ја

14 година после своје смрти“. Нејасно како и можда нетачно, али само онај почетак. Четрнаест година после смрти, међутим, било је тако и тачно тако речено, и ја сам се окренуо и одмах, слојем мисли изнад сна, свесно и свешћу рекао сам себи да то онда значи да је она већ од своје четрнаесте године мртва. Али ми није било нимало неobiчно, јер сам то одмах повезао са једном својом ранијом будном мишљу да је чисто физичко живљење равно смрти, јер човек је уистину жив само духом и његовом делатноћу. Мало је неobiчно било што је и она то знала; што се по тону гласа, по густој аутентичности искуства у њему, видело и чуло да зна, истинито, као кад се каже, гле, ведро је, или ноћ је, или што слично. По резигнацији и помрности да се носи и сноси терет који сами себи јесмо.

Окренуо сам се на то што је рекла и сачекао је да ме стигне, па онда продужио са њом пустом улицом која преча оздо ка Темерниској и наједном, као да сам ушао у топлу и јакога дејства минералну воду, нашао сам се у речи њених речи. Нисам их разумевао па ни памтно, али сам осећао њихову природу, да су болесне, као што је болесна и она, која ми је времена на време, и заправо не знам како и зашто, узимала руку својом руком, својом шаком абнормално врућих дланова, чију сам температуру осећао као жнг и од ње сваки пут добијао још по једну потврду о болесној души те младе жене.

Кажем лепа. Да. Она је била лепа и речи су јој чудно одударале од њене лепоте, виткости, црта лица, које, међутим, нисам разаберао сасвим, слично говору јој. Била је лепа, и њезина млада лепота измешана са духовном аберацијом деловала је болно. Па ипак и не. Јер, у дну, она је — она као да је и сама носила трачак свести о себи и своје стању (да не помињем оне речи), а то је онда свем овоме моме и њезином корачању — управо и уистину: заједничкоме живљењу — давало и неку лакоћу — тежину сагласности; сагласја с морањем које је живот.

Тако корачамо заједно, да бисмо се, стигав онамо, растали.

Ја сада идем овамо, она онамо. И ту ми она пружа руку — та рука је до рамена обнажена и витка — и рукује се са мном, снажно, једноставно, као са добрим знанцем. При томе, већ у замаху да се окрене али ми руку још држећи, одваја се од мене лицем, док се оно појашњава и исцртава у својим спољашњим, тако рећи јавним линијама. Она је лепа. Запажам јој нарочито складан, не танак, мало заобљен, леп нос, на образима сведеним у облике пшеничног зрна. Лице створења које има своју мисао и изразиту природу, нимало снебљну. Само је нешто више топло, и оно, мало тамно румено, као у врењу себе и болести у себи.

Тако се растајемо, без обавезе да се сусретнемо, што ће можда ипак бити, ко зна.

2.

У овоме пределу ја сам само посматрач, и сав у атмосферн, изразитој, пријатног фланирања у пријатном, домицилираном пејзажу шуме, реке, стазе и једне пољске гостионице са ниском тарабом од летава, а свега у руменкасто-љубичастом осветљењу једнога безвременог часа и дана. За столом у гостионици седи човек кога посматрам — одједном, без потребе и за каквим објашњењем нашао се он ту — *човек који је гр-*

во. Није сасвим јасно како, али ја то знам; одједном само то и знам. У виђењу којег сам свестан, то је човек који седи за столом баштенске гостионице, окренут ми профилем, и да је дрво, видим му по бради: она расте у праву крошњу, испод носа, очију и чела, који као да полако нестају или само губе у значају. Морам рећи да то није ништа необично, још мање страшно. Напротив, зрачи, свеже је, какво лисно дрво и јесте.

Али, нешто мало затим, нађем се на стази међу биљем поред реке и видим: човек — дрво наилази њоме амо према мени, чини ми се право на мене. Видим јасно да је то човек, али сад, он је сав само дрво, високо, двостабаоно. Рекао бих тополово, али биће да се варам. Он иде, корача. Креће стаблима као ногама, огроман, лагано, споро — а и како друкчије —, и као да ће ме згазити. За тренутак, не знајући шта ћу, ја окрећем главу према реци. Њега обала је сва у високом дрвећу, густом и на местима изваљеном, тако да се питам како ће мој човек — дрво проћи. Јер одједном схватам — и страх, који се већ био приметан, напусти ме —, он у ствари хоће да пређе реку.

Заиста. Човеколика маса грања, гранчица, лишћа, у један мах застаде, а иза ње, иза човека, у ствари, његова ћерка, бела бреза — она је сад одједном иза њега — висока, застаје такође, окреће се и на његов знак упућује се ка реци, да угази у воду и пређе. Тад ће, схватам и он. Али, на овоме густо обраслом месту, он неће проћи. И тад схватам, он и неће да пређе. Он хоће — и то ми је одједном јасно — да умре, да погине.

Заиста. Закорачивши према реци, он проштацем пада. Чује се шуштање лишћа, ломљава грана. А из тела — стабла, одједном не више двострука него спојена у једно, огласи се, жарехи се врхом налик на усидану главу од гвожђа, низ пуцњаве као из тенковског топа или ракете. Стабло је пало, човек — дрво је мртав. Увалио се у обално грање, не види се. Само се шири пријатан, доста снажан мирис мошуса. Или ће бити еукалиптуса у цвету, јер — сећам се — био је вас осут жућкастим цветовима и ресицама.

И опет је све тихо и пријатно. Само мало тужније него пре.

3.

Појавила се фигура старца, тако, одједном. Питам се шта она има да значи, ко је то; и као што у сну бива, питам се знајући да сањам, дакле будним делом себе у сну, ако је то могуће. Питање нисам поставио гласно, него га помислио, и чим сам то јасно, свесно, учинио, у маглено-модром простору измиче и одиже се једно лице — лице младог и ученог znalца, симпатично разборито —, и то лице, које све више заузима, испуњава, сав видокруг иза себе, каже ми, једноставно, да је то, та прилика старца — или на моменте старице, свеједно — да је то *време*. Инкарнирано време које ме (нас) води и прати. Свеједно како инкарнирано, у стару скитницу, старог сељака, војника, било како. Сад, оно се овалло-тило у банкара, можда и трговачког путника. Најпре банкара, америчког, или пензионисаног — ако тако шта има — банкара: таман сако, светлији прслук, обријано пуно старачко лице пословног човека који уме да рачуна и у рачуну не греша. И уме само то, коректан, незаинтересован, чак љубазан али неумољив. — Дакле, тако! — Па разумљиво. — све ми је то објаснио младић, стручно, рационално, медицинско-психолошки.